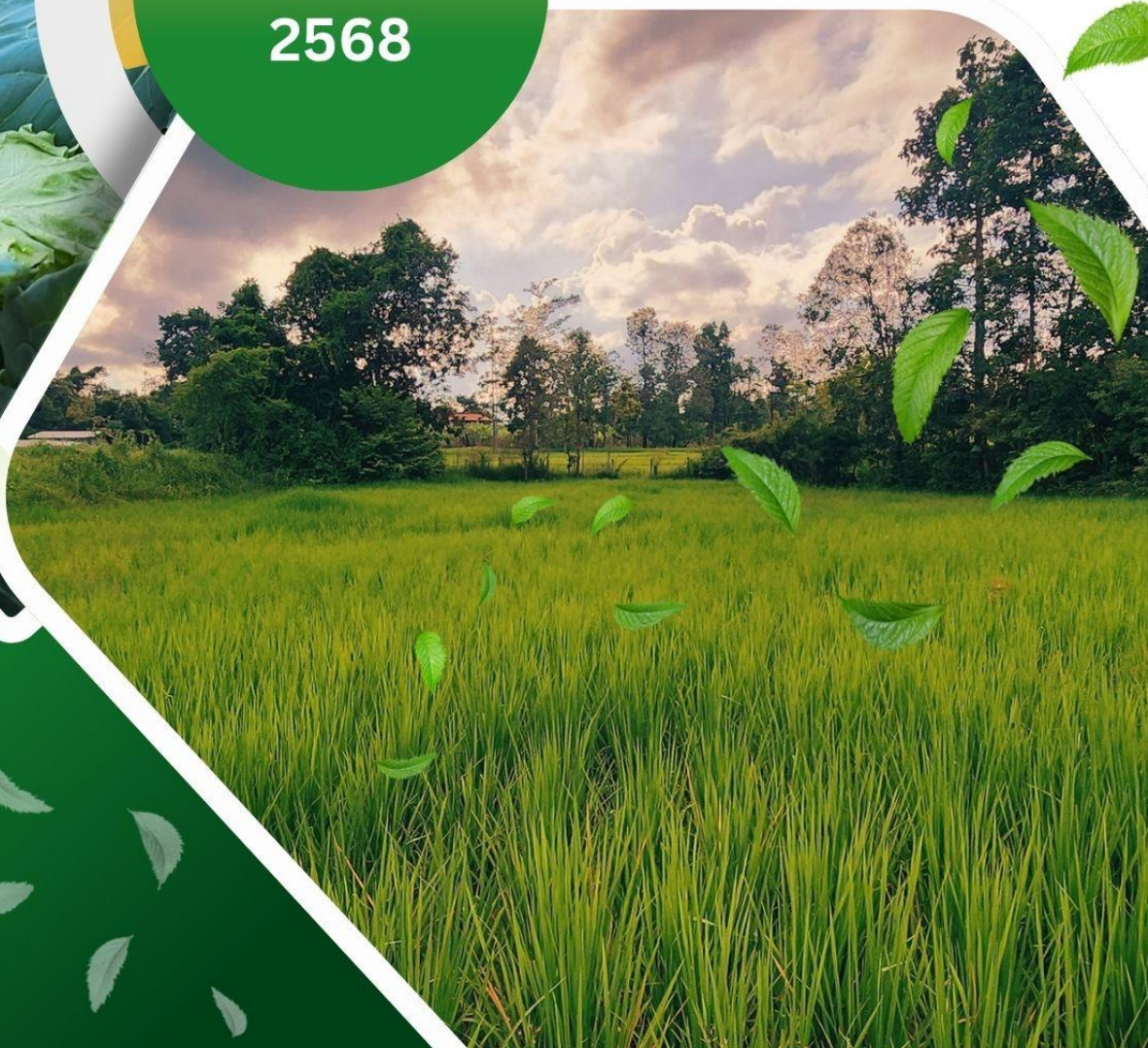




สรุปรายงานผลการติดตามผลการดำเนินงาน
โครงการพระราชดำริ
ฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนา
ตำบลโพนทราย อำเภอมือง
จังหวัดมุกดาหาร

ปีงบประมาณ
2568



ส่วนที่ 1 สรุปผู้บริหาร

โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนา

ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จังหวัดมุกดาหาร

โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนา ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ) มีจุดเริ่มต้นมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของพสกนิกรในพื้นที่ห่างไกล โดยเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2548 พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ บ้านดอนม่วงพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลโพธิ์ทราย อำเภอมือง จังหวัดมุกดาหาร ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นอยู่และข้อจำกัดในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน จึงได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อจัดทำฟาร์มตัวอย่างขึ้นบนพื้นที่ 81 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชดำริให้ขยายผลการพัฒนาไปยังพื้นที่ใกล้เคียง โดยการประสานความร่วมมือกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าดงหมู่อีกจำนวน 100 ไร่ โดยโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนาได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2549 เป็นต้นมา โดยมีนักเกษตรในพระองค์จากสำนักพระราชวังเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการและกำกับดูแลการปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างใกล้ชิด โครงการมีวัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อสร้างงานให้กับราษฎรที่ยากจนหรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประสงค์มีความรู้ทางการเกษตรสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ 2) เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้าโดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) เพื่อเป็นแหล่งให้วิชาความรู้ในการประกอบอาชีพ เมื่อเข้ามาทำงานแล้วจะได้รับความรู้เป็นแบบการเรียนรู้ แบบ Learning by doing 4) อนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป โดยงบประมาณปี พ.ศ. 2568 จำนวน 284,900 บาท มีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รวม 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานประมงจังหวัดมุกดาหาร (กรมประมง) 2) สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร (กรมพัฒนาที่ดิน) 3) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดมุกดาหาร (กรมวิชาการเกษตร) 4) ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร (กรมปศุสัตว์) 5) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 โดยหน่วยงานได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมถ่ายทอดความรู้และสาธิตการทำเกษตรในด้านต่างๆ จัดทำแปลงต้นแบบการผลิตพืชผัก ขยายผลเทคโนโลยีพื้นที่เกษตร ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ สนับสนุนปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีทางการเกษตร พร้อมทั้งหน่วยงานคอยติดตามประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงาน โครงการในภาพรวมมีการดำเนินกิจกรรมหลัก 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการสร้างจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ กิจกรรมการขยายผลเทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการรักษาพืชโดยชีววิธี กิจกรรมการสาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด การสาธิตการทำและการใช้น้ำหมักชีวภาพ และการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. 2) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต อาทิ พันธุ์ปลาตก 1,000 ตัว ปลากินพืช 1,000 ตัว อาหารเม็ดสำเร็จรูป 4 กระสอบ สัตว์พันธุ์ดี 300 ตัว เมล็ดพันธุ์พืช 6 ชนิด ปุ๋ยเคมี 5 กระสอบ ปุ๋ยชีวภาพ PGPR 2.5 กิโลกรัม และปุ๋ยชีวภัณฑ์ 5 ชุด 3) ด้านอื่น ๆ การติดตามความก้าวหน้าและติดตามประเมินผลโครงการ โดยการทำงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รวม

5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) สำนักงานประมงจังหวัดมุกดาหาร (กรมประมง) 2) สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร (กรมพัฒนาที่ดิน) 3) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดมุกดาหาร (กรมวิชาการเกษตร) 4) ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร (กรมปศุสัตว์) 5) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11

ผลการติดตามในพื้นที่ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในปี 2568 จำนวน 36 ตัวอย่าง พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ จากการดำเนินงานของหน่วยงานในการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และการสนับสนุนปัจจัย โดยเกษตรกรที่นำความรู้ไปปรับใช้ร้อยละ 100.00 ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจาก 1,675 บาทในปี 2567 เป็น 2,135.97 บาทต่อครัวเรือนต่อปีในปี 2568 นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนจากการนำผลผลิตมาบริโภคได้เฉลี่ย 1,912.89 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และลดค่าใช้จ่ายจากการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และสารชีวภาพใช้เองได้ ในด้านสังคม เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีส่วนร่วม และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในพื้นที่โครงการคิดเป็นร้อยละ 100.00 ในขณะที่ภาพรวมความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.87 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ข้อค้นพบที่สำคัญ พบว่า โครงการยังมีข้อจำกัดด้านปัญหาเกษตรกรสูงอายุ ขาดแคลนแรงงาน และเกษตรกรบางรายไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง รวมถึงขาดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะควรสนับสนุนองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมหรือเครื่องมือทุนแรงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ จัดอบรมการทำบัญชีครัวเรือน จัดหาพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ที่มีความหลากหลาย ตรงความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตให้เกษตรกรพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้โครงการและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อค้นพบ/ข้อเสนอแนะ

1. การจัดทำโครงการของหน่วยงานการดำเนินโครงการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายทางการเกษตรและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รวมทั้งมีรายได้จากภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น

2. การปฏิบัติงาน

2.1 ด้านกลุ่มเป้าหมาย โครงการยังมีข้อจำกัดด้านปัญหาเกษตรกรสูงอายุขาดแคลนแรงงาน ส่งผลต่อการพัฒนาและการต่อยอดอาชีพเกษตรกรในอนาคต ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมหรือเครื่องมือทุนแรงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมในการพัฒนารวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในแปลงที่เห็นผลลัพธ์จริงถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นต้นแบบให้เกษตรกรรายอื่น ๆ นำไปขยายผลในชุมชนได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

2.2 ด้านการผลิตและด้านการบริหารจัดการบัญชี เกษตรกรบางรายไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพในระยะยาว ทำให้ขาดแรงจูงใจในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรในพื้นที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงทำการเกษตรตามวิถีเดิม โดยขาดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุน ส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์รายรับรายจ่ายได้ ขาดการวางแผนทางการเงินและการบริหารจัดการทุนหมุนเวียนในอนาคต ดังนั้น ควรจัดอบรมการทำบัญชีครัวเรือนอย่างง่ายให้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างความตระหนักรู้ทางการเงิน เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้

3. การบูรณาการในพื้นที่การดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ ส่วนใหญ่ยังเป็นไปตามภารกิจและแผนปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานเป็นหลักและยังขาดการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาคส่วนอื่น เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงคมนาคม ดังนั้น หน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรเพิ่มการบูรณาการความร่วมมือทั้งด้านแผนปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ดำเนินการ เพื่อให้เกษตรกรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตอย่างครบถ้วน สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่น และนำไปสู่การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 สารสำคัญของโครงการ

2.1 ความเป็นมา/พระราชดำริ โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนา ตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ) มีจุดเริ่มต้นมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของพสกนิกรในพื้นที่ห่างไกล โดยเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2548 พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร บ้านดอนม่วงพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลโพธิ์ทราย อำเภอมะนัง จังหวัดมุกดาหาร ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นอยู่และข้อจำกัดในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน จึงได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อจัดทำฟาร์มตัวอย่างขึ้นบนพื้นที่ 81 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชดำริให้ขยายผลการพัฒนาไปยังพื้นที่ใกล้เคียง โดยการประสานความร่วมมือกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าดงหม้ออีกจำนวน 100 ไร่ โดยโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนาได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2549 เป็นต้นมา โดยมีนักเกษตรในพระองค์จากสำนักพระราชวังเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการและกำกับดูแลการปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 (สศท.11) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม ภารกิจดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การตรวจสอบกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามแผนงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการ ตลอดจนการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้งบประมาณ เพื่อให้มั่นใจว่าทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในฟาร์มตัวอย่างสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายที่พระองค์ท่านได้พระราชทานไว้ โดยการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2568 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 ได้ดำเนินการลงพื้นที่ติดตามผลอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในทุกมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ของเกษตรกร มิติด้านสังคม การพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน และมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นไปที่การค้นหาลู่ทางความสำเร็จ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในสภาวะการณปัจจุบันที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจและสภาพภูมิอากาศ โดยข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผลจะถูกนำมาเรียบเรียงเป็นสารสนเทศเชิงลึก เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของราษฎรอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวยังเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร อันจะเป็นต้นแบบให้การขยายผลการพัฒนาไปยังโครงการอื่นๆ ต่อไปในอนาคต เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่พสกนิกรอย่างยั่งยืนสืบไป

2.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อจ้างแรงงานในท้องถิ่นให้ราษฎรมีรายได้จากการปฏิบัติงานและฝึกอาชีพในฟาร์มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้าโดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้ เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นให้มากที่สุด และเพื่ออนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

2.3 เป้าหมายของโครงการ ดำเนินงานในพื้นที่ฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนาตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 18 หมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง ที่ตั้งโครงการ หมู่ที่ 11 บ้านดอนม่วงพัฒนา ตำบลโพธิ์ทราย อำเภอมะนัง จังหวัดมุกดาหาร โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 181 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา มีประชากรเป้าหมายคือเกษตรกรผู้เข้ารับ บริการ/เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการของหน่วยงานภายใต้สังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

2.4 งบประมาณ จำนวน 284,900 บาท (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568)

2.5 หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5 หน่วยงาน ได้แก่ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ส่วนที่ 3 ระเบียบวิธีการติดตาม

3.1 วัตถุประสงค์ของการติดตาม

3.1.1 เพื่อติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินงานโครงการ

3.1.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาลู่อุปสรรค สำหรับปรับปรุงการดำเนินงานโครงการ

3.2 ขอบเขตการติดตาม

3.2.1 ด้านพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนาตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 18 หมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง ที่ตั้งโครงการ หมู่ที่ 11 บ้านดอนม่วงพัฒนา ตำบลโพธิ์ทราย อำเภอมือเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 181 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา

3.2.2 ด้านประชากร ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เข้ารับบริการ/เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการของหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้แก่ กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร และกรมพัฒนาที่ดิน

3.2.3 ด้านระยะเวลาข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลผลการดำเนินกิจกรรมของโครงการปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 และข้อมูลผลผลิต ผลลัพธ์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปี 2568

3.3 วิธีการติดตาม

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) สํารวจด้วยตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ จากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ตกเป็นตัวอย่าง หน่วยงานละ 1 ราย รวม 5 ราย และเกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ปี 2568 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จำนวน 36 ราย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานแผนงาน/โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานโครงการฯ และรายงานผ่านระบบประเมินผล และติดตามโครงการเชิงนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) จากการนำข้อมูลที่เป็นตัวเลขมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายประกอบค่าตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งแสดงด้วยค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าผลรวม เพื่อนำเสนอรายงานเป็น คำอธิบายประกอบตารางข้อมูล

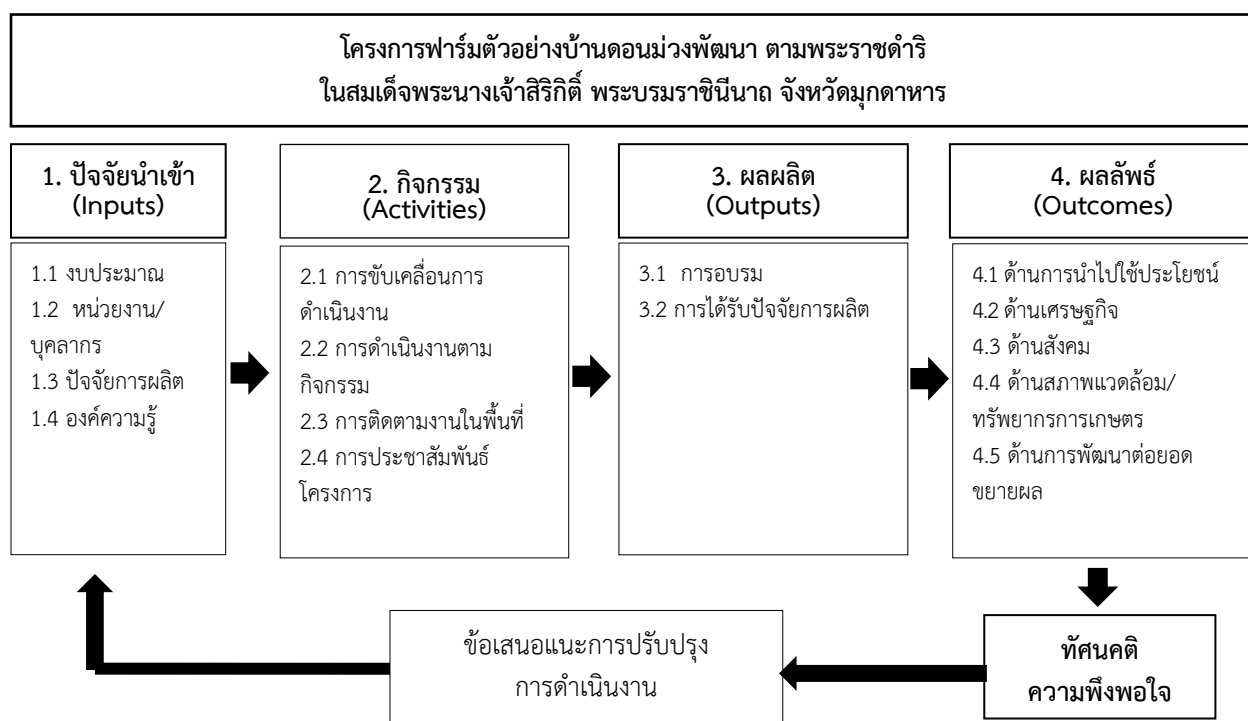
ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ โดยสรุปข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด คำอธิบาย ประเด็นปัญหา ข้อเสนอแนะ และทัศนคติ จัดเป็นกลุ่ม หมวดหมู่ การให้คะแนน ความเห็น ความพึงพอใจ จากคะแนนเต็ม 5 โดย 1 = น้อยที่สุด เพิ่มไปจนถึง 5 = มากที่สุด โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale แบ่งช่วงของคะแนนออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากนั้นคำนวณคะแนนของความคิดเห็นในแต่ละระดับ และจัดช่วงคะแนน ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การกำหนดระดับค่าคะแนนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ระดับค่าคะแนน			ระดับค่าร้อยละ	
ค่าคะแนน	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าร้อยละ	ความหมาย
5	4.21 – 5.00	มากที่สุด	90.01 ขึ้นไป	มากที่สุด
4	3.41 – 4.20	มาก	80.01 – 90.00	มาก
3	2.61 – 3.40	ปานกลาง	70.01 – 80.00	ปานกลาง
2	1.81 – 2.60	น้อย	60.01 – 70.00	น้อย
1	1.00 – 1.80	น้อยมาก	น้อยกว่า 60.00	น้อยที่สุด

ที่มา: คู่มือการประเมินโครงการ ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2556

3.3.3 กรอบแนวคิดในการติดตาม ประยุกต์ใช้แบบจำลองเชิงตรรกะ (Logic Model) (ภาพที่ 1)



ที่มา : จากการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการติดตามโครงการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ส่วนที่ 4 ผลการติดตาม

4.1 ภาพรวมการติดตามโครงการ

4.1.1 ผลการดำเนินงานโครงการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 5 หน่วยงาน มีผลการเบิกจ่ายงบประมาณจำนวน 284,900 บาท คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร อย่างไรก็ตาม ทุกหน่วยงานสามารถดำเนินกิจกรรมการส่งเสริม/สนับสนุนเกษตรกรในโครงการได้ครบตามเป้าหมาย (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ภาพรวมผลการเบิกจ่ายปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

หน่วย : บาท			
หน่วยงาน	งบประมาณที่ได้รับ	ผลการเบิกจ่าย	ร้อยละ
1. กรมประมง	21,100	21,100	100.00
2. กรมปศุสัตว์	5,400	5,400	100.00
3. กรมวิชาการเกษตร	24,700	24,700	100.00
4. กรมพัฒนาที่ดิน	173,700	173,700	100.00
5. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	60,000	60,000	100.00
รวม	284,900	284,900	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ทั้งนี้ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการในภาพรวม ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการสร้างจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ กิจกรรมการขยายผลเทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขาพืชโดยชีววิธี กิจกรรมการสาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด การสาธิตการทำและการใช้น้ำหมักชีวภาพและการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. ดำเนินการโดย กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตรและกรมพัฒนาที่ดิน 2) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต อาทิ พันธุ์ปลาดี ปลากินพืช อาหารเม็ดสำเร็จรูป สัตว์พันธุ์ดี ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ PGPR และปุ๋ยชีวภัณฑ์ ดำเนินการโดย กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน และกรมวิชาการเกษตร 3) ด้านอื่น ๆ การติดตามความก้าวหน้าและติดตามประเมินผลโครงการ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.1.2 การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ

โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านดอนม่วงพัฒนา ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ ดังนี้

1) เพื่อจ้างแรงงานในท้องถิ่นให้ราษฎรมีรายได้จากการปฏิบัติงานและฝึกอาชีพในฟาร์มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2) เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้าโดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้

3) เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

4) เพื่ออนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

แนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ 1) เกษตรกรในพื้นที่โครงการมีองค์ความรู้ตามแนวทางพระราชดำริ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทักษะด้านการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการประมง จากการที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริม ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยกรมประมง การพัฒนาสุขภาพสัตว์ โดยกรมปศุสัตว์ ขยายผลเทคโนโลยีผลิตพืชอาหาร และการอารักขาพืชโดยชีววิธี โดยกรมวิชาการเกษตร สาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด สาธิตการทำและการใช้น้ำหมักชีวภาพ และการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. โดยกรมพัฒนาที่ดิน เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ร้อยละ 88.89 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นให้มากที่สุด และข้อที่ 4 เพื่ออนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป 2) เกษตรกรในพื้นที่โครงการสามารถประกอบอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการจ้างแรงงานในพื้นที่มากขึ้น สามารถเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและขยายผลจากการที่หน่วยงานเข้าไปสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ พันธุ์ปลาตก 1,000 ตัว ปลากินพืช 1,000 ตัว อาหารเม็ดสำเร็จรูป 4 กระสอบ โดยกรมประมง เมล็ดพันธุ์พืช 6 ชนิด ปุ๋ยเคมี 5 กระสอบ ปุ๋ยชีวภาพ PGPR 2.5 กิโลกรัม และปุ๋ยชีวภัณฑ์ 5 ชุด โดยกรมวิชาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อจ้างแรงงานในท้องถิ่นให้ราษฎรมีรายได้จากการปฏิบัติงานและฝึกอาชีพในฟาร์มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และข้อที่ 2 เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้าโดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้

จากการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว เกษตรกรนำความองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตของหน่วยงาน ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จากการประกอบอาชีพการเกษตร สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ในปี 2568 รายได้เฉลี่ย 2,135.97 บาท/ครัวเรือน/ปี จากเดิมในปี 2567 รายได้เฉลี่ย 1,675 บาท/ครัวเรือน/ปี อัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 460.97 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 88.27 เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปี 2567 และปี 2568 แยกตามรายการพบว่า ด้านพืช ในปี 2567 มีรายได้จำนวน 465 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2568 มีรายได้จำนวน 713.89 บาท/ครัวเรือน/ปี อัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจำนวน 248.89 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 53.52 ด้านปศุสัตว์ ในปี 2567 มีรายได้จำนวน 560 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2568 มีรายได้จำนวน 645 บาท/ครัวเรือน/ปี อัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจำนวน 85.58 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 15.28 และด้านประมง ในปี 2567 มีรายได้จำนวน 650 บาท/ครัวเรือน/ปี ในปี 2568 มีรายได้จำนวน 776.50 บาท/ครัวเรือน/ปี อัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจำนวน 126.50 บาท/ครัวเรือน/ปี คิดเป็นร้อยละ 19.46 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ ข้อที่ 1 เพื่อจ้างแรงงานในท้องถิ่นให้ราษฎรมีรายได้จากการปฏิบัติงานและฝึกอาชีพในฟาร์มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ภาพรวมผลลัพธ์ด้านรายได้เปรียบเทียบ ปี 2567 และปี 2568

หน่วย : บาท/ครัวเรือน/ปี

รายการ	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/- ลดลง)	ร้อยละ
1. ด้านพืช	465.00	713.89	248.89	53.52
2. ด้านปศุสัตว์	560.00	645.58	85.58	15.28
3. ด้านประมง	650.00	776.50	126.50	19.46
รวม	1,675.00	2,135.97	460.97	88.27

ที่มา : จากการสำรวจ

จากการส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกผลไม้ตามฤดูกาล การเพาะพันธุ์เห็ด การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสุกร เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนจากการนำผลผลิตที่ได้เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน และสามารถลดรายจ่ายจากการที่หน่วยงานเข้าไปสนับสนุน อาทิ ค่าพันธุ์พืช ค่าปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพ อัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ย 1,912.89 บาท/ครัวเรือน/ปี แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อเกษตรกร คือ นอกจากจะสามารถเพิ่มรายได้แล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการลดรายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรได้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ ข้อที่ 2 เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้าโดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ภาพรวมผลลัพธ์ด้านรายจ่ายเปรียบเทียบ ปี 2567 และปี 2568

หน่วย : บาท

รายการ	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/- ลดลง)	ร้อยละ
1. ด้านพืช	980.00	563.89	-416.11	-42.46
2. ด้านปศุสัตว์	1,954.00	841.67	-1,112.33	-56.93
3. ด้านประมง	1,040.00	655.56	-384.44	-36.97
รวม	3,974.00	2,061.11	-1,912.89	-136.35

ที่มา : จากการสำรวจ

ผลลัพธ์ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ และมีการช่วยเหลือกันในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ได้แก่ การปลูกพืชผัก การผลิตปุ๋ยหมัก พด. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์น้ำ การดูแลพื้นที่ภายในฟาร์มตัวอย่าง โดยผู้จัดการฟาร์มตัวอย่างมีการบริหารจัดการ โดยกำหนดตารางปฏิบัติงานและมอบหมายวันเวลาให้กับสมาชิกเกษตรกรในพื้นที่เพื่อหมุนเวียนกันดูแลพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อที่ 4 เพื่ออนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ภาพรวมผลลัพธ์ด้านสังคม

รายการ	ร้อยละ		
	มี	ไม่มี	รวม
1. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร	100.00	0.00	100.00
2. การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ	97.22	2.78	100.00
3. การช่วยเหลือกันในชุมชน	94.44	5.56	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านทรัพยากร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94.44 มีการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี โดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก พด. น้ำหมักชีวภาพ รวมถึงนำวัสดุเหลือใช้ในฟาร์มตัวอย่าง โดยนำเศษผักผลไม้ เศษอาหาร เศษก้างปลา หัวปลา กากอ้อย กากมะพร้าว นำมาให้อาหารสัตว์น้ำในฟาร์มและนำมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ และเกษตรกรอีกร้อยละ 5.56 ไม่ได้นำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ เนื่องจากยังขาดองค์ความรู้และขาดความเข้าใจในขั้นตอนการผลิตน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง

ด้านความต่อเนื่อง พบว่า เกษตรกรดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่องร้อยละ 97.22 เช่น การเพาะเมล็ดพันธุ์ การปลูกพืชผัก การผลิตปุ๋ยหมัก พด. การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์น้ำ การดูแลรักษาพื้นที่ทางการเกษตรภายในฟาร์มตัวอย่าง เป็นต้น และเกษตรกรอีกร้อยละ 2.78 ยังไม่ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านสุขภาพและเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับขาดแคลนแรงงานในครัวเรือนที่จะมาช่วยดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ภาพรวมผลลัพธ์ด้านทรัพยากร และด้านความต่อเนื่อง

รายการ	ร้อยละ		
	ใช้	ไม่ใช้	รวม
1. ด้านทรัพยากร			
การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์	94.44	5.56	100.00
รายการ	ร้อยละ		
	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	รวม
2. ด้านความต่อเนื่อง			
ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	97.22	2.78	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.3 ผลการติดตามโครงการ

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากโครงการ พบว่า ร้อยละ 88.89 เกษตรกรมีความรู้เข้าใจต่อกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริม อาทิ การสาธิตการเพาะพันธุ์ปลา การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงสุกร เลี้ยงแม่วัวพันธุ์ การปลูกพืชผักสวนครัว การสาธิตการผลิตปุ๋ยหมัก พด. และน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 94.44 เกษตรกรมีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 97.22 เกษตรกรมีการนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ อาทิ พันธุ์พืช พันธุ์ปลา พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก พด. (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ภาพรวมความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ และปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์

รายการ	ร้อยละ
1. ความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริม	88.89
2. การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	94.44
3. การนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์	97.22

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อภาพรวมที่ได้รับบริการจากโครงการ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.87 (ค่าคะแนนเต็ม 5) (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ภาพรวมความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หลักสูตรการอบรม	80.56	19.44	0.00	0.00	0.00	4.81	มากที่สุด
2. วิทยากร	94.44	5.56	0.00	0.00	0.00	4.94	มากที่สุด
3. ระยะเวลา	88.89	11.11	0.00	0.00	0.00	4.89	มากที่สุด
4. สถานที่	86.11	13.89	0.00	0.00	0.00	4.86	มากที่สุด
5. อุปกรณ์/สื่อการอบรม	83.33	16.67	0.00	0.00	0.00	4.83	มากที่สุด
เฉลี่ย	86.67	13.33	0.00	0.00	0.00	4.87	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.4 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในภาพรวมของโครงการ

1) **ข้อค้นพบ** เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการนำองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุนไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม โครงการยังมีข้อจำกัดด้านประชากรในพื้นที่ โดยเกษตรกรบางส่วนมีปัญหาด้านสุขภาพและเป็นผู้สูงอายุ ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานทางการเกษตร ประกอบกับข้อจำกัดด้านพื้นที่ทำกิน โดยพบว่าเกษตรกรบางรายไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ได้อย่างเต็มที่ และเกษตรกรบางส่วนยังขาดการจดบันทึกข้อมูลทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถทราบถึงรายรับรายจ่ายที่แท้จริง นอกจากนี้ พบว่ายังมีปัญหาด้านระยะทาง โดยที่ตั้งของโครงการฟาร์มตัวอย่างอยู่ห่างไกลจากที่อยู่

อาศัยของเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรมีข้อจำกัดในการเดินทาง จนทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโครงการในภาพรวมยังมีไม่มากนัก ในขณะเดียวกัน ด้านความต้องการปัจจัยการผลิต พบว่าเกษตรกรยังคงมีความต้องการพืชพันธุ์ใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลายและเป็นพืชที่มีความต้องการในทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้านเศรษฐกิจของโครงการฟาร์มตัวอย่าง เกษตรกรสามารถสร้างรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ โดยเฉพาะกิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัวและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไว้บริโภคในครัวเรือน จากการที่หน่วยงานเข้าไปสนับสนุน ซึ่งสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อจากตลาดภายนอกได้

2) ข้อเสนอแนะ ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ควรมีการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ หรือการนำนวัตกรรมและเครื่องมือทุนแรงมาใช้ทดแทนการใช้แรงงานคน และควรมีการจัดกิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายทางการเกษตรและครัวเรือน เช่น การใช้สมุดบัญชีครัวเรือน การออกแบบเครื่องมือบันทึกรายจ่ายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ควรมีการจัดสรรพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ที่มีความหลากหลายและตรงต่อความต้องการของตลาดและความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ อาทิ พันธุ์แตงแคนตาลูป พันธุ์เมลอน หรือมะละกอพันธุ์ฮอลแลนด์ เป็นต้น โดยสายพันธุ์ที่นำมาแจกจ่ายจะต้องมีความทนทานต่อโรคพืช แมลงศัตรูพืช และสามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพภูมิอากาศในพื้นที่โครงการ เนื่องจากเกษตรกรในโครงการมีข้อกำหนดในการทำเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัย โดยไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช

4.2 ผลการติดตามหน่วยงานร่วมบูรณาการโครงการ

4.2.1 กรมประมง

1) ผลการดำเนินงาน งบประมาณเบิกจ่ายจำนวน 21,100 บาท ครบตามเป้าหมาย ดำเนินกิจกรรมโดยจัดให้มีจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 1 แห่ง พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร ได้แก่ ลูกพันธุ์ปลาตุ๊ก จำนวน 1,000 ตัว ลูกพันธุ์ปลากินพืชจำนวน 1,000 ตัว และอาหารเม็ดสำเร็จรูป 4 กระสอบ ครบตามเป้าหมาย (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ผลการดำเนินงานของกรมประมง

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ
1. งบประมาณ (บาท)	21,100	21,100	100.00
2. กิจกรรม			
2.1 จุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (แห่ง)	1	1	100.00
2.2 สนับสนุนลูกพันธุ์ปลาตุ๊ก (ตัว)	1,000	1,000	100.00
2.3 สนับสนุนลูกพันธุ์ปลากินพืช (ตัว)	1,000	1,000	100.00
2.4 สนับสนุนอาหารเม็ดสำเร็จรูป (กระสอบ)	4	4	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ผลลัพธ์การดำเนินงานกิจกรรม

2.1) ความเข้าใจหลักสูตร ความเพียงพอของปัจจัยการผลิต และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์/แม่พันธุ์ปลา ให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่ สาธิตการเพาะพันธุ์ด้วยวิธีธรรมชาติ เทคนิคการดูแลลูกปลาวัยอ่อนให้มีอัตราการรอดสูง การให้อาหารสด และการจัดการคุณภาพน้ำในบ่อ โดยกิจกรรมตรงต่อความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรมีความเข้าใจและมีการนำไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100.00 ทั้งนี้ กิจกรรมในจุดเรียนรู้และสาธิต สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรได้นำองค์ความรู้ไปปรับใช้จริงและสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างอาชีพและรายได้ในครัวเรือน (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	หน่วย : ร้อยละ					
	ตรงความต้องการ		ความเข้าใจ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เข้าใจ	ไม่เข้าใจ	ใช้	ไม่ใช้
จุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	100.00	-	100.00	-	100.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์/แม่พันธุ์ปลา ให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่ สาธิตการเพาะพันธุ์ด้วยวิธีธรรมชาติ เทคนิคการดูแลลูกปลาวัยอ่อนให้มีอัตราการรอดสูง การให้อาหารสด และการจัดการคุณภาพน้ำในบ่อ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีความเข้าใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ กรมประมงมีหลักสูตรและการถ่ายทอดความรู้ที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของเกษตรกร ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกษตรกรนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปต่อยอดได้ในอนาคต (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับความเข้าใจ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
จุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมประมง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ เกษตรกรมีความเข้าใจในหลักสูตร และความรู้ที่ได้รับตรงต่อความต้องการของเกษตรกร ตรงต่อบริบท และวิถีชีวิตของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
จุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งในด้านหลักสูตร วิทยากร ระยะเวลา สถานที่ และอุปกรณ์/สื่อการอบรม (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หลักสูตร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. วิทยากร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. ระยะเวลา	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. สถานที่	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
5. อุปกรณ์/สื่อการอบรม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
ภาพรวม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับ พบว่า กิจกรรมสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ลูกพันธุ์ปลาดุก 1,000 ตัว ลูกพันธุ์ปลากินพืช 1,000 ตัว และอาหารเม็ดสำเร็จรูป 4 กระสอบ ปัจจัยการผลิตมีความเพียงพอและตรงต่อความต้องการของเกษตรกรร้อยละ 100.00 เกษตรกรนำลูกพันธุ์ปลาดุก ลูกพันธุ์ปลากินพืช และอาหารเม็ดสำเร็จรูปที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 88.89 ร้อยละ 86.11 และร้อยละ 94.44 ตามลำดับ เกษตรกรบางรายไม่ได้นำปัจจัยที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เนื่องจาก มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	ตรงความต้องการ		ความเพียงพอ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ใช้	ไม่ใช้
1. ลูกพันธุ์ปลาดุก	100.00	-	100.00	-	88.89	11.11
2. ลูกพันธุ์ปลากินพืช	100.00	-	100.00	-	86.11	13.89
3. อาหารเม็ดสำเร็จรูป	100.00	-	100.00	-	94.44	5.56

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเพียงพอของปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับ พบว่า ปัจจัยการผลิต เช่น ลูกพันธุ์ปลาดุก ลูกพันธุ์ปลากินพืช และอาหารเม็ดสำเร็จรูป ร้อยละ 100.00 มีความเพียงพออยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก กรมประมงมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ทำให้เกิดการเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ภายในบ่ออย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ระดับความเพียงพอของปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับความเพียงพอ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ลูกพันธุ์ปลาดุก	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. ลูกพันธุ์ปลากินพืช	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. อาหารเม็ดสำเร็จรูป	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรนำลูกพันธุ์ปลาดุก ลูกพันธุ์ปลากินพืช และอาหารเม็ดสำเร็จรูปที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.94, 4.92 และ 4.56 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรบางรายไม่ได้นำปัจจัยที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ระดับการนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. ลูกพันธุ์ปลาดุก	94.44	5.56	-	-	-	4.94	มากที่สุด
2. ลูกพันธุ์ปลากินพืช	91.67	8.33	-	-	-	4.92	มากที่สุด
3. อาหารเม็ดสำเร็จรูป	61.11	33.33	5.56	-	-	4.56	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.85 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ในด้านคุณภาพ ปริมาณ และช่วงเวลา มีความพึงพอใจที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00, 5.00 และ 4.56 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในด้านช่วงเวลามีค่าคะแนนที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องจากเกิดความล่าช้าในขั้นตอนการอนุมัติงบประมาณของทางหน่วยงานในบางช่วงเวลา อาจทำให้การสนับสนุนเกิดความล่าช้าตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีความพึงพอใจภาพรวมในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุนของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. คุณภาพ	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. ปริมาณ	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. ช่วงเวลา	61.11	33.33	5.56	-	-	4.56	มากที่สุด
ภาพรวม	87.04	11.11	1.85	-	-	4.85	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และความต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมของกรมประมง พบว่า เกษตรกรที่นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปี 2567 เฉลี่ย 300.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 53.57 เนื่องจากเกษตรกรมีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการเตรียมบ่อการจัดการคุณภาพน้ำ และการให้อาหารอย่างถูกวิธี ช่วยลดการตายของลูกพันธุ์ปลาในระหว่างเลี้ยง ทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่สม่ำเสมอ และตรงต่อความต้องการของตลาด สามารถจำหน่ายได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 504.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 25.79 เนื่องจากเกษตรกรสามารถนำผลผลิตบางส่วนที่ได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มาประกอบอาหารและเก็บไว้บริโภคภายในครอบครัวแทนการซื้อจากภายนอก ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายทางการเกษตรลดลงเฉลี่ย 267.36 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 33.84 อันเป็นผลมาจากการได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกรมประมง ไม่ว่าจะเป็นลูกพันธุ์ปลาดุก ลูกพันธุ์ปลากินพืช และอาหารเม็ดสำเร็จรูปในระยะเริ่มต้น ลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกรในส่วนนี้ได้อย่างชัดเจน (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของกรมประมง

กิจกรรม	ปี 2567	ปี 2568	อัตราการเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/ - ลดลง)	
			ร้อยละ	
1. รายได้ทางการเกษตร	560.00	860.00	300.00	53.57
2. รายจ่ายในครัวเรือน	1,954.00	1,450.00	-504.00	-25.79
3. ค่าใช้จ่ายทางการเกษตร	790.00	552.64	-267.36	-33.84

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ และช่วยเหลือกันในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อของฟาร์มตัวอย่าง การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์/แม่พันธุ์ปลาให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่การเพาะพันธุ์ด้วยวิธีธรรมชาติ การดูแลลูกปลาให้มีอัตราการรอดสูง การให้อาหารสดและการจัดการคุณภาพน้ำในบ่อ จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกษตรกรมีส่วนช่วยในการพัฒนาฟาร์มตัวอย่างได้ (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ผลลัพธ์ด้านสังคมของกรมประมง

รายการ	ร้อยละ		
	มี	ไม่มี	รวม
1. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร	100.00	0.00	100.00
2. การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ	100.00	0.00	100.00
3. การช่วยเหลือกันในชุมชน	100.00	0.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านทรัพยากร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 สามารถรักษาทรัพยากรลูกพันธุ์สัตว์น้ำ ปลากินพืช ตลอดจนปรับเปลี่ยน หมุนเวียน ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น วัตถุดิบเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตเป็นอาหารสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรจากภายนอก และยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ด้านความต่อเนื่อง พบว่า การดำเนินกิจกรรมของกรมประมง โดยจัดให้มีจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำให้เกษตรกรทุกรายในโครงการฟาร์มตัวอย่างสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ผลลัพธ์ด้านทรัพยากร และด้านความต่อเนื่องของกรมประมง

รายการ	ร้อยละ		
	ใช้	ไม่ใช้	รวม
1. ด้านทรัพยากร			
การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์	100.00	-	100.00
รายการ	ร้อยละ		
	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	รวม
2. ด้านความต่อเนื่อง			
ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	100.00	-	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมที่กรมประมงให้การสนับสนุน มีส่วนช่วยให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการเกษตรแบบเดิมไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ โดยลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกที่มีราคาสูง มาใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมประมง ในการสร้างแหล่งอาหาร

และรายได้ในครัวเรือน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการในการเป็นแหล่งผลิตอาหารและขยายผลสู่การค้า โดยไม่เน้นผลกำไรเพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้

4) **ข้อค้นพบ** กิจกรรมของกรมประมงสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมจุดเรียนรู้และสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การสนับสนุนลูกพันธุ์ปลา ลูกพันธุ์ปลา กุ้ง และอาหารเม็ดสำเร็จรูป อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่เน้นเก็บผลผลิตไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน แต่ยังไม่สามารถยกระดับเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้จากการเป็นผู้ประกอบการได้อย่างเต็มที่

5) **ข้อเสนอแนะ** กรมประมงควรขยายผลโครงการในระยะถัดไป โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ และวิธีการแปรรูปผลผลิต เช่น ปลาสาม ปลาแดดเดียว เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้สามารถต่อยอดเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้

4.2.2 กรมปศุสัตว์

1) **ผลการดำเนินงาน** งบประมาณเบิกจ่ายจำนวน 5,400 บาท ครบตามเป้าหมาย โดยมีการจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์และกิจกรรมสาธิตวิธีการเลี้ยงสัตว์ 300 ตัว ครบตามเป้าหมาย (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ผลการดำเนินงานของกรมปศุสัตว์

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ
1. งบประมาณ (บาท)	5,400	5,400	100.00
2. กิจกรรม			
2.1 กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ (ตัว)	300	300	100.00
2.2 กิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์ (ตัว)	300	300	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ผลลัพธ์การดำเนินงานกิจกรรม

2.1) ความเข้าใจหลักสูตร และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมปศุสัตว์ พบว่า กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ โดยการทำวัคซีนและถ่ายพยาธิ ตรงต่อความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 100.00 และกิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์ โดยสาธิตวิธีการคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ สาธิตการทำความสะอาดและการใช้ยาฆ่าเชื้อในโรงเรือน ถ่ายทอดความรู้วิธีการสังเกตอาการป่วยของสัตว์ สาธิตการใช้วัตถุดิบเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น รำข้าว กากมันสำปะหลัง ฟางข้าวมาผสมเป็นอาหารสัตว์ พบว่า กิจกรรมดังกล่าวตรงต่อความต้องการของเกษตรกรร้อยละ 97.22 เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรร้อยละ 100.00 และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 91.67 เนื่องจากเกษตรกรบางรายมีข้อจำกัดด้านกายภาพและความพร้อมของโรงเรือน (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมปศุสัตว์

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรม	ตรงความต้องการ		ความเข้าใจ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เข้าใจ	ไม่เข้าใจ	ใช้	ไม่ใช้
1. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์	100.00	-	100.00	-	100.00	-
2. กิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์	97.22	2.78	100.00	-	91.67	8.33

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรมีความเข้าใจในกิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ โดยการทำวัคซีนและถ่ายพยาธิ และกิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์ โดยสาธิตวิธีการคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ สาธิตการทำความสะอาดและการใช้ยาฆ่าเชื้อในโรงเรือน ถ่ายทอดความรู้วิธีการสังเกตอาการป่วยของสัตว์ สาธิตการใช้วัตถุดิบเหลือใช้ทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ ร้อยละ 100.00 (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมปศุสัตว์

กิจกรรม	ระดับความเข้าใจ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. กิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมปศุสัตว์ พบว่า กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์ เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) และกิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรร้อยละ 91.67 มีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.92 (ค่าคะแนนเต็ม 5) เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการขาดแคลนแรงงานในครัวเรือน (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมปศุสัตว์

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพสัตว์	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. กิจกรรมสาธิตวิธีเลี้ยงสัตว์	91.67	8.33	-	-	-	4.92	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งในด้านหลักสูตร วิทยากร ระยะเวลา และอุปกรณ์/สื่อการอบรม ขณะเดียวกันในด้านสถานที่ เกษตรกรมีความพึงพอใจร้อยละ 77.78 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.78 (ค่าคะแนนเต็ม 5) เนื่องจากสถานที่จัดกิจกรรมสาธิตตั้งอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยของเกษตรกรบางส่วน ทำให้เกิดความยากลำบากและมีข้อจำกัดในการเดินทาง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจในภาพรวม (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ของกรมปศุสัตว์

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หลักสูตร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. วิทยากร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. ระยะเวลา	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. สถานที่	77.78	22.22	-	-	-	4.78	มากที่สุด
5. อุปกรณ์/สื่อการอบรม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
ภาพรวม	95.56	4.44	-	-	-	4.96	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และความต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมของกรมปศุสัตว์ พบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปี 2567 เฉลี่ย 447.97 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 60.35 ในขณะเดียวกัน เกษตรกรยังสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ เฉลี่ย 289.53 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 45.23 รวมไปถึงสามารถลดค่าใช้จ่ายทางการเกษตรได้ เฉลี่ย 350.12 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 35.78 เนื่องจากเกษตรกรได้นำองค์ความรู้และเทคนิคการลดต้นทุนอาหารสัตว์ไปประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่ ส่งผลให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง โดยผลผลิตส่วนหนึ่งถูกนำไปใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่าย และผลผลิตส่วนที่เหลือที่ได้มาตรฐาน นำไปจัดจำหน่ายสู่ท้องตลาดและชุมชน ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในครัวเรือน (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของกรมปศุสัตว์

หน่วย : บาท/ครัวเรือน/ปี

กิจกรรม	ปี 2567	ปี 2568	อัตราการเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/ - ลดลง)	ร้อยละ
1. รายได้ทางการเกษตร	742.32	1,190.29	447.97	60.35
2. รายจ่ายในครัวเรือน	640.15	350.62	-289.53	-45.23
3. ค่าใช้จ่ายทางการเกษตร	902.80	552.68	-350.12	-38.78

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ และช่วยเหลือกันในชุมชน โดยเฉพาะการร่วมกันบริหารจัดการฟาร์มและการจัดเวรหมุนเวียนดูแลรับผิดชอบสัตว์ในฟาร์ม อาทิ ไก่ไข่ โคเนื้อ และสุกร โดยการให้อาหารสัตว์ ผสมอาหาร การทำความสะอาดโรงเรือน ตลอดจนการเฝ้าระวังและสังเกตอาการเจ็บป่วย เกิดกระบวนการช่วยเหลือกันในชุมชนและสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์พื้นที่ฟาร์มตัวอย่าง (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ผลลัพธ์ด้านสังคมของกรมปศุสัตว์

รายการ	ร้อยละ		
	มี	ไม่มี	รวม
1. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร	100.00	0.00	100.00
2. การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ	100.00	0.00	100.00
3. การช่วยเหลือกันในชุมชน	100.00	0.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านทรัพยากร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.22 มีการนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ โดยเกษตรกรนำมูลสัตว์ เช่น มูลไก่ มูลสุกร และมูลโค มาใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ใช้ในการเพาะปลูกพืชไร่พืชสวนในพื้นที่ ช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมีได้

ด้านความต่อเนื่อง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94.44 มีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมกันจัดเวรหมุนเวียนดูแลรับผิดชอบสัตว์ในพื้นที่ฟาร์มตัวอย่าง ขณะเดียวกัน เกษตรกรอีกร้อยละ 5.56 ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและฐานะส่วนตัว เกษตรกรบางส่วนมีการประกอบอาชีพหลักอื่น เช่น การรับจ้างนอกภาคเกษตร ส่งผลให้ไม่สามารถจัดสรรเวลามาดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ผลลัพธ์ด้านทรัพยากร และด้านความต่อเนื่องของกรมปศุสัตว์

รายการ	ร้อยละ		
	ใช้	ไม่ใช้	รวม
1. ด้านทรัพยากร			
การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์	100.00	-	100.00
รายการ	ร้อยละ		
	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	รวม
2. ด้านความต่อเนื่อง			
ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	94.44	5.56	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมที่กรมปศุสัตว์ได้สานิตและถ่ายทอดองค์ความรู้ ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ในด้านการฝึกอบรมในฟาร์มตัวอย่าง เกิดการจ้างแรงงานในระยะยาว โดยการจ้างเกษตรกรเข้าเวรหมุนเวียนดูแลฟาร์มร่วมกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองที่ยั่งยืนแทนการพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว

4) ข้อค้นพบ กิจกรรมของกรมปศุสัตว์ ทำให้พื้นที่โครงการเป็นแหล่งผลิตอาหารของชุมชนได้ โดยเฉพาะผลผลิตไก่ไข่ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปบริโภคในครัวเรือน สามารถลดรายจ่ายได้ อีกทั้งยังสามารถนำผลผลิตที่เหลือไปจัดจำหน่ายในตลาดและชุมชนท้องถิ่น จนทำให้เกิดรายได้หมุนเวียน แม้เกษตรกรบางส่วนยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง อาจเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลา ภาระอาชีพหลัก แต่ในภาพรวมกิจกรรมที่ดำเนินการยังสามารถพัฒนาเพื่อให้ราษฎรพึ่งพาตนเองต่อไปได้

5) ข้อเสนอแนะ ควรบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อช่วยจัดหาช่องทางการตลาดที่รองรับผลผลิตด้านปศุสัตว์ที่แน่นอน เช่น ตลาดนัดชุมชน โรงเรียนในชุมชน หรือร้านค้าสวัสดิการ ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การแปรรูปผลผลิต การใส่บรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูด เป็นต้น และควรสนับสนุนให้โครงการฟาร์มตัวอย่างจัดตั้งกองทุนปัจจัยการผลิตหมุนเวียนในโครงการ โดยนำรายได้ส่วนหนึ่งเก็บสะสมไว้เป็นทุนในการจัดซื้อพันธุ์สัตว์รุ่นใหม่หรือเวชภัณฑ์ที่จำเป็น เพื่อให้โครงการสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว

4.2.3 กรณิชาการเกษตร

1) ผลการดำเนินงาน งบประมาณเบิกจ่ายจำนวน 24,700 บาท ครอบคลุมเป้าหมาย โดยกิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้ จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหาร และการอารักขาพืชโดยชีววิธีให้แก่เกษตรกรจำนวน 36 ราย และสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืช จำนวน 6 ชนิด ปุ๋ยเคมีจำนวน 5 กระสอบ ปุ๋ยชีวภาพ PGPR จำนวน 2.5 กิโลกรัม และชีวภัณฑ์จำนวน 5 ชุด ครอบคลุมเป้าหมาย (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ผลการดำเนินงานโครงการของกรณิชาการเกษตร

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ
1. งบประมาณ (บาท)	24,700	24,700	100.00
2. กิจกรรม			
2.1 จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขาพืชโดยชีววิธี (ราย)	36	36	100.00
2.2 สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช (ชนิด)	6	6	100.00
2.3 สนับสนุนปุ๋ยเคมี (กระสอบ)	5	5	100.00
2.4 สนับสนุนปุ๋ยชีวภาพ PGPR (กิโลกรัม)	2.5	2.5	100.00
2.5 สนับสนุนชีวภัณฑ์ (ชุด)	5	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ผลลัพธ์การดำเนินงานกิจกรรม

2.1) ความเข้าใจหลักสูตร ความเพียงพอของปัจจัยการผลิต และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้ จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขาพืชโดยชีววิธี ตรงความต้องการของเกษตรกรและเกษตรกรมีการนำไปใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 100.00 เกษตรกรมีความเข้าใจในหลักสูตรร้อยละ 86.11 ส่วนอีกร้อยละ 13.89 ยังขาดความเข้าใจในหลักสูตร เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีข้อจำกัดในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาจต้องใช้เวลาในการปรับตัวมากกว่ากลุ่มเกษตรกรคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตามเกษตรกรกลุ่มนี้ยังคงให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเบื้องต้น (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรม	ตรงความต้องการ		ความเข้าใจ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เข้าใจ	ไม่เข้าใจ	ใช้	ไม่ใช้
จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขา พืชโดยชีววิธี	100.00	-	86.11	13.89	100.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อการจัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขาพืชโดยชีววิธี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 86.11 มีความเข้าใจในหลักสูตร ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.86 (ค่าคะแนนเต็ม 5) เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนเป็นวัยผู้สูงอายุ ทำให้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน เป็นไปได้ยากกว่ากลุ่มเกษตรกรคนรุ่นใหม่ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีมากกว่า (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

กิจกรรม	ระดับความเข้าใจ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่ เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหาร และการอารักขาพืชโดยชีววิธี	86.11	13.89	-	-	-	4.86	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (คะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ เกษตรกรทุกรายนำเทคโนโลยีการผลิตและการอารักขาพืชโดยชีววิธีไปปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตการทำเกษตรกรรมในชีวิตประจำวัน (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
จัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่ เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหาร และการอารักขาพืชโดยชีววิธี	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.44 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.71 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ สามารถจำแนกด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.89 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.64 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ด้านวิทยากร เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.56 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.56 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ด้านระยะเวลา เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.75 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ด้านสถานที่ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.78 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.58 (ค่าคะแนนเต็ม 5) และด้านอุปกรณ์/สื่อการอบรม เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ของกรมประมง

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หลักสูตร	63.89	36.11	-	-	-	4.64	มากที่สุด
2. วิทยากร	55.56	44.44	-	-	-	4.56	มากที่สุด
3. ระยะเวลา	75.00	25.00	-	-	-	4.75	มากที่สุด
4. สถานที่	77.78	2.78	19.44	-	-	4.58	มากที่สุด
5. อุปกรณ์/สื่อการอบรม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
ภาพรวม	74.44	21.67	3.89	-	-	4.71	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับ พบว่า กิจกรรมสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืชจำนวน 6 ชนิด ปุ๋ยเคมีจำนวน 5 กระสอบ ปุ๋ยชีวภาพ PGPR จำนวน 2.5 กิโลกรัม และชีวภัณฑ์จำนวน 5 ชุด ตรงความต้องการของเกษตรกรและเกษตรกรมีการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ขณะเดียวกัน ความเพียงพอของเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ PGPR และชีวภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 97.22, 100.00, 91.67 และ 86.11 ตามลำดับ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเนื้อที่เพาะปลูก อัตราการนำไปใช้จริง และข้อจำกัดของอายุการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรม	ตรงความต้องการ		ความเพียงพอ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ใช้	ไม่ใช้
1. สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช	100.00	-	97.22	2.78	100.00	-
2. สนับสนุนปุ๋ยเคมี	100.00	-	100.00	0.00	100.00	-
3. สนับสนุนปุ๋ยชีวภาพ PGPR	100.00	-	91.67	8.33	100.00	-
4. สนับสนุนชีวภัณฑ์	100.00	-	86.11	13.89	100.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเพียงพอของปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับ พบว่า ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์พืชและปุ๋ยเคมี มีความเพียงพอในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.81 และ 4.72 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ตามลำดับ ปุ๋ยชีวภาพ PGPR และชีวภัณฑ์ มีความเพียงพอในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ ปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนมีปริมาณที่ตอบโจทย์ต่อการบำรุงพืชผักให้เจริญเติบโตได้ทันฤดูกาล ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการควบคุมและป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชในแปลงได้ (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ระดับความเพียงพอของปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

กิจกรรม	ระดับความเพียงพอ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช	80.56	19.44	-	-	-	4.81	มากที่สุด
2. สนับสนุนปุ๋ยเคมี	72.22	27.78	-	-	-	4.72	มากที่สุด
3. สนับสนุนปุ๋ยชีวภาพ PGPR	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. สนับสนุนชีวภัณฑ์	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรนำปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ PGPR และชีวภัณฑ์ที่ได้รับสนับสนุนไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ เกษตรกรสามารถนำปัจจัยดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในแปลงได้อย่างตรงจุด ช่วยลดต้นทุนการผลิตจากการซื้อปุ๋ยและสารเคมีจากภายนอกได้ (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับของกรมวิชาการเกษตร

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. สนับสนุนปุ๋ยเคมี	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. สนับสนุนปุ๋ยชีวภาพ PGPR	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. สนับสนุนชีวภัณฑ์	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.96 ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.87 (ค่าคะแนนเต็ม 5) โดยในด้านคุณภาพ ปริมาณ และช่วงเวลา มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนน 4.94, 4.89 และ 4.78 ตามลำดับ (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุนของกรมวิชาการเกษตร

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. คุณภาพ	94.44	5.56	-	-	-	4.94	มากที่สุด
2. ปริมาณ	88.89	11.11	-	-	-	4.89	มากที่สุด
3. ช่วงเวลา	80.56	16.67	2.78	-	-	4.78	มากที่สุด
ภาพรวม	87.96	11.11	0.93	-	-	4.87	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และความต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตที่ได้รับสนับสนุน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปี 2567 เฉลี่ย 320.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 49.23 เนื่องจากเกษตรกรมีการเก็บผลผลิตพืชผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือน และบางส่วนนำไปจัดจำหน่ายในตลาดชุมชน ในขณะเดียวกัน เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 190.01 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 20.80 เนื่องจากเกษตรกรใช้ชีวภัณฑ์ที่ได้รับมาปรับใช้แทนการซื้อปัจจัยผลิตจากภายนอก ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายทางการเกษตรลดลงเฉลี่ย 206.59 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 29.75 อันเป็นผลมาจากการได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็น เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ PGPR และชีวภัณฑ์ สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกรในส่วนนี้ได้อย่างชัดเจน (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของกรมวิชาการเกษตร

หน่วย : บาท/ครัวเรือน/ปี

กิจกรรม	ปี 2567	ปี 2568	อัตราการเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/ - ลดลง)	ร้อยละ
1. รายได้ทางการเกษตร	650.00	970.00	320.00	49.23
2. รายจ่ายในครัวเรือน	913.57	723.56	-190.01	-20.80
3. ค่าใช้จ่ายการผลิตทางการเกษตร	694.48	487.89	-206.59	-29.75

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ โดยเฉพาะกิจกรรมการจัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการรักษาพืชโดยชีววิธี ซึ่งจากกิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกษตรกรมีส่วนช่วยในการพัฒนาฟาร์มตัวอย่าง และมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์พื้นที่โครงการได้ยั่งยืน (ตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 ผลลัพธ์ด้านสังคมของกรมวิชาการเกษตร

รายการ	ร้อยละ		
	มี	ไม่มี	รวม
1. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร	100.00	0.00	100.00
2. การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ	100.00	0.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านทรัพยากร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรสารเคมีและลดการซื้อปัจจัยจากภายนอก เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ด้านความต่อเนื่อง พบว่า การดำเนินกิจกรรมของกรมวิชาการเกษตร โดยจัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการรักษาพืชโดยชีววิธี ทำให้เกษตรกรทุกรายในโครงการฟาร์มตัวอย่างสามารถเข้าไปศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้อย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 40)

ตารางที่ 40 ผลลัพธ์ด้านทรัพยากร และด้านความต่อเนื่องของกรมวิชาการเกษตร

รายการ	ร้อยละ		
	ใช้	ไม่ใช้	รวม
1. ด้านทรัพยากร			
การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์	100.00	-	100.00
รายการ	ร้อยละ		
	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	รวม
2. ด้านความต่อเนื่อง			
ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	100.00	-	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมที่กรมวิชาการเกษตรดำเนินการ เช่น กิจกรรมการจัดทำแปลงขยายผลเทคโนโลยีในพื้นที่เกษตรกร เทคโนโลยีการผลิตพืชอาหารและการอารักขาพืชโดยชีววิธี กิจกรรมสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ PGPR ร่วมกับชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี มีส่วนช่วยลดการใช้สารเคมีในดินและแหล่งน้ำ เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่ทางการเกษตรโดยรอบโครงการ เอื้อต่อการพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ว่า เพื่ออนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

4) ข้อค้นพบ กิจกรรมของกรมวิชาการเกษตรประสบความสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเกษตรกรมีการนำปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในแปลงเพาะปลูก ในขณะเดียวกัน เกษตรกรบางรายมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ทำกิน อย่างไรก็ตาม โครงการสามารถขับเคลื่อนให้เกิดรายได้หมุนเวียน สามารถลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยและสารเคมีจากภายนอก ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศในแปลงให้ปลอดสารพิษได้

5) ข้อเสนอแนะ ด้านการส่งเสริมและต่อยอด ควรยกระดับกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยรวมกลุ่มกันเพื่อเป็นต้นแบบในการพึ่งพาตนเองในชุมชน เป็นพื้นที่สาธิตการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ สามารถถ่ายทอดความรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการลงพื้นที่ได้

4.2.4 กรมพัฒนาที่ดิน

1) ผลการดำเนินงาน งบประมาณเบิกจ่ายจำนวน 173,700 บาท ครบตามเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมสาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสดภายในพื้นที่โครงการจำนวน 50 ไร่ สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพภายในพื้นที่โครงการจำนวน 80 ไร่ และสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. ภายในพื้นที่โครงการจำนวน 40 ไร่ ครบตามเป้าหมาย (ตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 ผลการดำเนินงานโครงการกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรม	เป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ
1. งบประมาณ (บาท)	173,700	173,700	100.00
2. กิจกรรม			
2.1 สาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด (ไร่)	50	50	100.00
2.2 สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ (ไร่)	80	80	100.00
2.3 สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. (ไร่)	40	40	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ผลลัพธ์การดำเนินงานกิจกรรม

2.1) ความเข้าใจหลักสูตร และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับ พบว่า กิจกรรมสาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. ตรงความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรมีความเข้าใจในหลักสูตร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 100.00 ทั้งนี้ เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในแปลงเพื่อทดแทนการซื้อปุ๋ยเคมีและสารปรับสภาพดินจากภายนอก สามารถเปลี่ยนวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ให้กลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์ได้ (ตารางที่ 42)

ตารางที่ 42 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรม	ตรงความต้องการ		ความเข้าใจ		การนำไปใช้ประโยชน์	
	ตรง	ไม่ตรง	เข้าใจ	ไม่เข้าใจ	ใช้	ไม่ใช้
1. สาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด	100.00	-	100.00	-	100.00	-
2. สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ	100.00	-	100.00	-	100.00	-
3. สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด.	100.00	-	100.00	-	100.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับ พบว่า กิจกรรมสาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. ร้อยละ 100.00 เกษตรกรมีระดับความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ทั้งนี้ กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ ทำน้ำหมักชีวภาพจากปลาหรือผลไม้ และถ่ายทอดความรู้วิธีควบคุมโรคพืชในดินให้กับเกษตรกร (ตารางที่ 43)

ตารางที่ 43 ระดับความเข้าใจของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรม	ระดับความเข้าใจ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. สาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด.	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับ พบว่า การสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. เกษตรกรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่ค่าคะแนน 5.00 (ค่าคะแนนเต็ม 5) ในขณะเดียวกัน การสาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพและการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. เกษตรกรนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.33 และ 69.44 ที่ค่าคะแนน 4.83 และ 4.69

(ค่าคะแนนเต็ม 5) ตามลำดับ เนื่องจาก เกษตรกรบางส่วนยังมีพฤติกรรมการเพาะปลูกแบบเดิม ๆ ที่ให้ความเร่งด่วน รวดเร็วทันใจ จึงยังคงยึดติดกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีและวิธีการแบบเดิม ซึ่งการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการปรับปรุงดิน (ตารางที่ 44)

ตารางที่ 44 ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรต่อความรู้ที่ได้รับของกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. สาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด	83.33	16.67	-	-	-	4.83	มากที่สุด
2. สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ	69.44	30.56	-	-	-	4.69	มากที่สุด
3. สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด.	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 (คะแนนเต็ม 5) ทั้งในด้านหลักสูตร วิทยากร ระยะเวลา สถานที่ และอุปกรณ์/สื่อการอบรม (ตารางที่ 45)

ตารางที่ 45 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการถ่ายทอดความรู้ของกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกร (ร้อยละ)					ค่าคะแนน (เต็ม 5)	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. หลักสูตร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
2. วิทยากร	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
3. ระยะเวลา	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. สถานที่	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
5. อุปกรณ์/สื่อการอบรม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
ภาพรวม	100.00	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และความต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า เกษตรกรที่นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จากการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก พด. และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพอย่างถูกวิธี ช่วยฟื้นฟูโครงสร้างดิน รากพืชสามารถดูดซึมธาตุอาหารได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น มีความสมบูรณ์ สวยงาม และได้ขนาดตามที่ต้องการ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปี 2567 เฉลี่ย 360.36 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 77.50 ขณะเดียวกัน เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 316.44 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 32.29 เนื่องจากเกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เองได้ ช่วยลดการซื้อปุ๋ยเคมีและสารเคมีปรับสภาพดิน

จากภายนอก เมื่อต้นทุนการผลิตลดลงจึงส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายได้ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายทางการเกษตรมีมูลค่าสูงกว่าด้านอื่น ๆ เนื่องจากมีปัจจัยด้านการผลิตที่สำคัญ เช่น ค่าจ้างแรงงาน/เครื่องจักรกล อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายทางการเกษตรของเกษตรกรลดลงเฉลี่ย 1,566.86 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 15.58 (ตารางที่ 46)

ตารางที่ 46 ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจเปรียบเทียบปี 2567 และปี 2568 ของกรมพัฒนาที่ดิน

หน่วย : บาท/ครัวเรือน/ปี

กิจกรรม	ปี 2567	ปี 2568	อัตราการเปลี่ยนแปลง (+ เพิ่มขึ้น/ - ลดลง)	ร้อยละ
1. รายได้ทางการเกษตร	465	825.36	360.36	77.50
2. รายจ่ายในครัวเรือน	980	663.56	-316.44	-32.29
3. ค่าใช้จ่ายทางการเกษตร	10,054.75	8,487.89	-1,566.86	-15.58

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตรมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ และช่วยเหลือกันในกลุ่ม โดยเฉพาะกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อของฟาร์มตัวอย่าง การคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ปลาให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในพื้นที่การเพาะพันธุ์ด้วยวิธีธรรมชาติ การดูแลลูกปลาให้มีอัตราการรอดสูง การให้อาหารสดและการจัดการคุณภาพน้ำในบ่อ จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาฟาร์มตัวอย่างได้ (ตารางที่ 47)

ตารางที่ 47 ผลลัพธ์ด้านสังคมของกรมพัฒนาที่ดิน

รายการ	ร้อยละ		
	มี	ไม่มี	รวม
1. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเกษตร	100.00	0.00	100.00
2. การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่โครงการ	100.00	0.00	100.00
3. การช่วยเหลือกันในกลุ่ม	100.00	0.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

ด้านทรัพยากร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการปรับปรุงบำรุงรักษาดินในแปลงเพาะปลูกของเกษตรกรได้โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการพึ่งพาสารเคมีมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารเร่ง พด. ในการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

ด้านความต่อเนื่อง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 มีการนำความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน ทำให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 48)

ตารางที่ 48 ผลลัพธ์ด้านทรัพยากร และความต่อเนื่องของกรมพัฒนาที่ดิน

รายการ	ร้อยละ		
	ใช้	ไม่ใช้	รวม
1. ด้านทรัพยากร			
การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์	100.00	-	100.00
รายการ	ร้อยละ		
	ต่อเนื่อง	ไม่ต่อเนื่อง	รวม
2. ด้านความต่อเนื่อง			
ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง	100.00	-	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการ โดยมีการนำเศษพืช และวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่โครงการมาหมักผสมกับสารเร่ง พด. ทำให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้เชิงปฏิบัติ ไปปรับใช้ ส่งผลให้รายได้ทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

4) ข้อค้นพบ กิจกรรมสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ได้ โดยกิจกรรม สาธิตการใช้ปุ๋ยหมักพืชสด สาธิตการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และสาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด. ตรงต่อความต้องการของ เกษตรกรและเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมของเกษตรกรภายในโครงการ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรบางส่วน ที่ต้องการรายได้แบบเร่งด่วนเพื่อมาชำระหนี้สิน จึงยังมีแนวโน้มยึดติดกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีเร่งผลผลิต

5) ข้อเสนอแนะ ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การพักชำระหนี้ หรือการปรับโครงสร้างหนี้ชั่วคราว สำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตร แบบลดการใช้สารเคมี เพื่อช่วยลดแรงกดดันด้านหนี้สินระยะสั้น

ส่วนที่ 5 ภาพผลลัพธ์ความสำเร็จการดำเนินงานของหน่วยงาน

1. กรมประมง



2. กรมปศุสัตว์





3. กรมวิชาการเกษตร



4. กรมพัฒนาที่ดิน



5. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร



